

Bon Bini

Jaargang 3 - Nr. 1
Zomer 2020

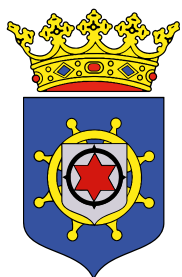
Bonaire

Nederlands zonnigste gemeente

Miljoenen voor redding koraal

• Frontrunner van de Cariben • Algenkweek van start • Nieuw natuurpark geopend • Virus kreeg geen vat op Bonaire • Voorbereid op herstart toerisme • Centraal Dialoog komt op toeren •

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Inhoud

- 3 Het nieuwe beter
- 4 Verkenning naar elektrisch vliegen
- 5 Frontrunner van de regio
- 8 Ver van huis, maar betrokken
- 10 Miljoenen voor redding koraal
- 12 Onderwaterleven rijker dan gedacht
- 13 Aanwinst voor heel Nederland
- 14 Pilot AlgaePARC veelbelovend
- 18 Virus kreeg geen vat op Bonaire
- 20 Voorbereid op herstart toerisme
- 22 Dikke voldoende voor onderwijs
- 24 Dreams Project: Alles is mogelijk
- 25 Bonaire en Curaçao slaan handen ineen
- 26 Soms net een gewone gemeente
- 29 Centraal Dialoog komt op toeren
- 30 Bonaire omarmt natuurplan

Colofon

Bon Bini Bonaire is een uitgave van het Kabinet van de Gezaghebber, verschijnt halfjaarlijks en is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in Bonaire en zijn inwoners.

Redactie: ADCaribbean BV.

Foto's: Casper Douma, Daniel Valle, Skyview Bonaire, Martijn Beekman, Nico van der Ven en TCB.

Vormgeving en druk: Printweb Media BV.

Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden.

Kabinet van de Gezaghebber

Plaza Reina Wilhelmina 1,
Kralendijk - Bonaire,
Caribisch Nederland (www.bonairegov.nl).

Het nieuwe beter

We kunnen in deze nieuwe editie van Bon Bini Bonaire uiteraard niet om het c-woord heen. Hoewel het aantal besmettingsgevallen op ons eiland beperkt is gebleven tot een vastgestelde en een vermoedelijke casus is Bonaire hard geraakt door de gevolgen van de pandemie.

Van het ene op het andere moment kwam het toerisme waarvan onze samenleving grotendeels afhankelijk is volledig tot stilstand. De sociaal-maatschappelijke en financieel-economische impact op onze kleine gemeenschap is enorm. Gelukkig zijn de steunmaatregelen die ministeries hebben getroffen, vertaald naar de lokale situatie, ook van toepassing in Caribisch Nederland.

Het noodpakket helpt onze economie de tijdelijke afwezigheid van toeristen te overleven. En er misschien wel sterker uit te komen. Ik zie heel veel ondernemers druk bezig hun 'product' te verbeteren. Hoewel er nog geen zekerheid bestaat wanneer er weer kan worden gereisd zijn de voorbereidingen in volle gang om gasten een veilig verblijf te kunnen bieden.

Ik ben trots op de veerkracht, solidariteit en de creativiteit die de Bonairi-aanse samenleving in deze moeilijke tijd toont. Dat geeft mij het vertrouwen dat wij toekomstige bezoekers een beter Bonaire in het vooruitzicht kunnen stellen. De lessen die we van de coronacrisis leren zijn een aanmoediging nog meer vaart te zetten om van Bonaire een duurzame bestemming te maken waar cultuur, natuur, rust en authenticiteit centraal staan.

In dat beleid passen de verkenning naar elektrisch vliegen en de opening van een bijzonder natuurpark waarover u in deze uitgave kunt lezen.

Positief is de uitkomst van onderzoek naar het onderwaterleven rond Bonaire dat nóg rijker blijkt te zijn dan we al dachten. Tegelijkertijd mogen wij onze ogen niet sluiten voor de kwetsbaarheid van met name het koraal. Door vervuiling van de oceanen en de klimaatverandering staat de kwaliteit onder druk.

We zijn dan ook blij met het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 dat minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid eind april heeft gepubliceerd. We kunnen ons geheel vinden in de ambities de natuur - onder en boven water - beter te beschermen en waar nodig te helpen herstellen. Ook daarover leest u in dit nummer.

Een ander artikel is ontleend aan de voordracht die ik tijdens een burgemeestersconferentie heb gehouden. De insteek daarvan was de verschillen en overeenkomsten te belichten tussen gemeenten in Nederland en de bijzondere gemeenten Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Daarover bestaan veel misverstanden. Zelfs overheidsinstanties in Den Haag vergeten wel eens dat Europees en Caribisch Nederland één land zijn.

Tenslotte: denk aan uw gezondheid en die van anderen. Hoe beter we ons allen aan de adviezen houden, des te sneller breekt de dag aan waarop wij u weer kunnen verwelkomen op ons mooie eiland. Heel graag tot gauw in het nieuwe beter!

Edison Rijna
Gezaghebber van Bonaire

PS. Foto's in deze editie waarop social distancing niet in acht wordt genomen, dateren van voor maart.

Verkenning naar elektrisch vliegen

Het Zweedse Heart Aerospace werkt aan de ontwikkeling van een elektrisch vliegtuig voor 19 passagiers met een actieradius van vierhonderd kilometer. Het bedrijf verwacht dat het toestel in 2025 in dienst kan worden genomen.

Meer passagiers

Flamingo Airport heeft vorig jaar ten opzichte van 2018 zeven procent meer passagiers verwerkt, meldt het CBS. Die groei ligt ruim boven de 4,9 procent voor het gehele Caribisch gebied. Van de 157.800 reizigers kwam bijna de helft uit Europa (49 procent). Nederland nam 39 procent voor zijn rekening. Het aantal cruise-passagiers steeg vorig jaar met vijftien procent naar 458.000. De groei van het cruisetoerisme deed zich vooral voor in het laagseizoen (mei tot en met oktober). In de eerste maanden van dit jaar leek de groei van het toerisme zich voort te zetten, totdat de coronapandemie daar een abrupt einde aan maakte.

Minister van Infrastructuur en Waterstaat Cora van Nieuwenhuizen laat onderzoek doen naar de haalbaarheid om voor vluchten tussen de eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk elektrische vliegtuigen in te zetten.

De bewindsvrouw heeft dat aangekondigd in een brief aan de Tweede Kamer over het verduurzamen van de luchtvaart. Aanleiding was de vraag van het Kamerlid Jan Paternotte (D66) of de vluchten tussen Schiphol en Flamingo Airport net zoals beoogd wordt met die binnen Europees Nederland in de toekomst CO₂-neutraal moeten worden uitgevoerd. Zijn stelling dat Amsterdam-Bonaire een binnenlandse route is nam Van Nieuwenhuizen niet zonder meer aan en zegde daarom toe dat te laten uitzoeken.

Verdrag

„Op basis van een juridische analyse door mijn ministerie en

afstemming hierover met experts aan de Duurzame Luchtvaarttafel kan ik u het volgende melden. In het Verdrag van Chicago is het Koninkrijk der Nederlanden partij als één staat. Het vervoer tussen twee punten binnen één staat wordt binnen de kaders van het Verdrag van Chicago niet beschouwd als internationaal. In dit kader kan een vlucht binnen het Koninkrijk van bijvoorbeeld Amsterdam naar Bonaire worden aangemerkt als een binnenlandse vlucht”, aldus de minister.

„Vanwege het type vliegtuig dat wordt ingezet op vluchten naar Bonaire, de gevlogen afstand en de hoeveelheid energie die nodig

is voor de uitvoering van zo’n vlucht is het niet haalbaar deze te laten vallen onder de doelen voor de binnenlandse luchtvaart in het Ontwerpakkkoord Duurzame Luchtvaart, zoals de doelen voor elektrisch vliegen.”

Verkennen

Van Nieuwenhuizen ziet dat wél zitten voor de vluchten tussen de ABC-eilanden, relatief korte routes waarop wordt gevlogen met kleinere toestellen tot twintig passagiers: „Ik ben voornemens om met marktpartijen te verkennen welke mogelijkheden er zijn voor elektrificatie van de luchtvaart tussen de eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk onderling.” Elektrisch vliegen levert naast het duurzaamheidsvoordeel een kostenbesparing van zo’n dertig procent op.

Frontrunner van de regio

„Bonaire beschikt over een goede positie om de frontrunner van de Caribische regio te worden.“ Dat stelt het Economisch Bureau Amsterdam in het rapport ‘Kleine eilanden, Grote uitdagingen’ over het economisch perspectief van de Caribische delen van het Koninkrijk.

Opdrachtgever van het onderzoek is de Tweede Kamer. Die wilde een verkenning van de kansen en oplossingen voor de eilanden, in vergelijking met andere kleine eilandstaten in het Caribisch gebied.

Blue economy

„Met het Blue Destination-concept zet Bonaire in op de ontwikkeling van een blue economy. Met de in het Bestuursakkoord tussen Bonaire en Nederland gemaakte afspraken komen de nodige kennis en financiële middelen beschikbaar om de ontwikkeling van de blue economy te realiseren“, aldus de onderzoekers die concluderen dat Bonaire de potentie heeft zich op het gebied van verduurzaming van de economie tot koploper in de regio te ontwikkelen.

Zij wijzen erop dat het uitrollen van het Blue Destination-concept het eigen verdienvermogen van Caribisch Nederland versterkt. De

coronacrisis onderstreept het belang daarvan. „Ontwikkeling van de blue economy wordt door de Wereldbank en door de Verenigde Naties gezien als de beste strategie voor Caribische landen om structurele welvaarts groei te realiseren. Bonaire heeft zich deze strategie reeds eigen gemaakt.“

Recept

„De blue economy - het duurzaam gebruiken van natuurlijke bronnen voor economische groei en verbeteren van het levensonderhoud van mensen - is het recept voor Small Island Developing States in het algemeen en voor de Caribische regio in het bijzonder om inclusieve economische groei te realiseren, armoede te bestrijden, economische diversificatie te realiseren en te innoveren“, vervolgt het rapport.

„Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) heeft in vergelijking met de regio het afgelopen decennium een gunstige

sociaal-economische ontwikkeling doorgemaakt: groei van de economie, daling van werkloosheid en stijging van koopkracht. Daarnaast is in Caribisch Nederland fors geïnvesteerd in de zorg, het onderwijs en de infrastructuur.“

Energie

Dat de BES-eilanden het zo veel beter doen dan andere eilanden in de Cariben is volgens de opstellers van het rapport mede te danken aan investeringen in duurzame energie die onder meer met behulp van subsidies en bijdragen van het Rijk zijn gedaan. „In 2018 bedroeg het aandeel duurzaam opgewekte energie op Bonaire, Sint Eustatius en Saba respectievelijk 33, 45 en 17 procent. Deze percentages zijn sindsdien verder toegenomen. Bonaire, Sint Eustatius en Saba kwalificeren zich daarmee als dé duurzame eilanden van de Caribische regio.“ De economie van Bonaire groeide tussen 2012 en 2016 gemiddeld met 2,3 procent. De werkloosheid is constant relatief laag met 6,5 procent. „Er is een stevige basis gelegd voor structurele economische groei in de komende periode.“

Sociale woningbouw

Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Raymond Knops heeft samen met gezaghebber Edison Rijna symbolisch de eerste van vijfhonderd sociale huurwoningen opgeleverd. De opgeleverde woning bij Nieuw Amsterdam maakt deel uit van de eerste tranche van 76 huizen die in samenwerking met, Fundashon Cas Bonairiano, het openbaar lichaam Bonaire en het Rijk worden gebouwd. Het kabinet draagt 2,5 miljoen euro bij aan de benodigde infrastructuur.

Herbenoemd

Op voordracht van staatssecretaris Raymond Knops van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is gezaghebber Edison Rijna per Koninklijk Besluit voor een nieuwe termijn van zes jaar herbenoemd. Rijna is, na eerst een halfjaar waarnemer te zijn geweest, sinds 20 augustus 2014 gezaghebber van Bonaire.

Papiamentu

Papiamentu is een belangrijk onderdeel van de Bonairiaanse identiteit. Het Bestuurscollege wil nieuwe inwoners stimuleren zo snel mogelijk de taal van het eiland te leren en zich te verdiepen in de lokale cultuur zodat zij volwaardig kunnen meedoen in de gemeenschap. Om het goede voorbeeld te geven is besloten personeel dat in overheidsdienst treedt en het Papiamentu niet beheerst te verplichten zich de taal eigen te maken. Dat komt het

functioneren van het overheidsapparaat ten goede en is goed voor de collegiale verhoudingen en de teamgeest, aldus het BC.

Havenconvenant

Bonaire en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat hebben een volgende stap gezet in de verdere professionalisering van het beheer van de haven van Kralendijk. Daarmee komt tevens de realisering dichterbij van de ambitie een nieuwe vrachthaven te ontwikkelen. Gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe en minister Cora van Nieuwenhuizen-Wijbenga hebben daartoe in het bijzijn van gezaghebber Edison Rijna het 'Samenwerkingsconvenant Zeehavens Bonaire' ondertekend.

Pieren vernieuwd

Er wordt vaart gemaakt met het verbeteren van de faciliteiten voor de gebruikers van de pieren in Kralendijk. De Nelson Petrus 'Nello' Craane pier wordt verlengd, de visserspier gerenoveerd en de Chachachapier volledig vernieuwd. Het Bestuurscollege en het ministerie Infrastructuur en Waterstaat hebben hiervoor gezamenlijk een bedrag van 2,1 miljoen dollar gereserveerd. De werkzaamheden zijn begin dit jaar gestart en worden na de zomer afgerond. Zowel de scheepvaart als recreanten profiteren ervan.

Bevolking

Op 1 januari telde Bonaire 20.900 inwoners, een toename van 811 (vier procent) ten opzichte van een jaar eerder. Deze groei kan grotendeels (voor 87 procent) worden toegeschreven aan een positief migratiesaldo: er vestigden zich meer mensen vanuit een ander land op Bonaire (bijna 1.500) dan er vertrokken (770). Het geboortesaldo bedroeg 106: 203 geboortes en 97 sterfgevallen. Hiermee droeg natuurlijke aanwas voor dertien procent bij aan de bevolkingsgroei. De meeste

migranten zijn afkomstig van Curaçao, op flinke afstand gevolgd door de Dominicaanse Republiek, Venezuela, Peru, Europees Nederland en de Verenigde Staten. Terwijl in 2018 meer mensen vanuit Bonaire naar Europees Nederland vertrokken dan andersom is dit in 2019 veranderd in een vestigingsoverschot van Europese Nederlanders op Bonaire.

Train de trainer

Het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie & Amateurkunst (LKCA) heeft op Bonaire een train-de-trainer programma verzorgd ter bevordering van cultuureducatie in Caribisch Nederland. Het vijfdaagse programma werd georganiseerd door Fundashon Plataforma Kultural met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie, de openbare lichamen en het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. Ter afronding van de trainingsweek ontvingen de deelnemers een certificaat uit handen van gedeputeerde Nina den Heyer en diensthoofd Nolly Oleana van OCW Caribisch Gebied.

Ver van huis, maar betrokken

„Het gaat de goede kant op met Bonaire, maar er is nog veel werk te doen om het ideale Bonaire te realiseren.“ Dat hield gezaghebber Edison Rijna zijn gehoor voor tijdens een informatiebijeenkomst in Den Haag voor in Europees Nederland wonende Bonairianen. Zo’n vijftig gaven er gehoor aan de uitnodiging om over de ontwikkelingen op Bonaire te worden bijgepraat door Rijna en gedeputeerde Nina den Heyer die voor overleg met ministeries op werkbezoek waren.

Gezaghebber Edison Rijna verwacht frisse ideeën van de in Europees Nederland wonende Bonairianen.

De aanwezigen kregen onder meer te horen dat er het afgelopen jaar veel is gebeurd, maar dat zich dit grotendeels achter de schermen en dus niet zichtbaar voor de burgers heeft voltrokken. Zoals de versterking van het ambtelijk apparaat. „Wij als Bestuurscollege zouden op een heleboel terreinen graag meer vaart willen maken, maar als wij niet eerst onze interne organisatie op orde brengen zijn we over vijf jaar weer even ver als nu“, aldus Den Heyer.

Nieuw elan

De noodzaak daarvan wordt onder meer onderstreept door

het trage tempo waarmee het opknappen van de wegen wordt aangepakt. „Geld is niet het probleem. Om te beginnen moeten wij ons houden aan de aanbestedingsregels, maar ook onze eigen uitvoeringskracht schiet tekort. Naast het versterken van het uitvoerend vermogen hebben we in ons apparaat vers bloed nodig, jonge energieke creatieve mensen die voor nieuw elan zorgen“, aldus Rijna. Gedeputeerde Den Heyer werd gevraagd waarom de lokale overheid niet meer doet aan de bestrijding van de armoede. „Het armoedebestrijdende beleid is een eilandelijke taak, maar de instrumenten die

Het ideale Bonaire

Het proces om tot een integraal Masterplan voor Bonaire te komen is in november gestart met een drukbezochte driedaagse kickoff-conferentie. Ruim tweehonderd deelnemers uit alle geledingen van de samenleving dachten actief mee over de vraag hoe Bonaire er in 2030 idealiter zou moeten uitzien. In tientallen vervolgssessies - in wijken, maar ook op scholen - wordt Bonairianen gevraagd ideeën te spuien over thema's die zijn afgeleid van de door de Verenigde Naties afgekondigde duurzame ontwikkelingsdoelen waaronder cultuur, onderwijs, infrastructuur, sport, goed bestuur, duurzaam toerisme, gezondheidszorg, welzijn, natuur, milieu, economie, energie en technologie.

Zie voor meer informatie:
www.masterplanbonaire.com

daarbij horen hebben wij in tegenstelling tot gemeenten in Nederland niet. Wij gaan bijvoorbeeld niet over de onderstand.“ Den Heyer heeft dan ook in haar gesprekken met staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Tamara van Ark en Tweede Kamerleden indringend bepleit de uitvoering van de onderstand van het Rijk over te hevelen naar het openbaar lichaam.

Frisse ideeën

Na de pauze werden de deelnemers aan het werk gezet om input te leveren voor het in de maak zijnde Masterplan Bonaire 2030. Rijna vroeg de aanwezigen hun creativiteit de vrije loop te laten en out of the box te durven

Gedeputeerde Nina den Heyer: „Eerst onze interne organisatie op orde brengen.“

denken. „Juist van jullie die zich met hun hart betrokken voelen bij Bonaire, maar van een afstand naar de ontwikkelingen op het eiland kijken verwachten we frisse ideeën.“

Het thema van de sessie waren de kansen en bedreigingen van de braindrain en braingain met als centrale vraag: hoe krijg je voor hun studie naar het buitenland vertrokken talent terug om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Bonaire op weg naar de ideale samenleving waar aan het Bestuurscollege richting 2030 werkt?

Werkgroepen

De deelnemers gingen in werkgroepen aan de slag om hun ideeën op papier te zetten. De oogst was rijk met vele tientallen, heel concrete en soms zeer verrassende suggesties. Een van de werkgroepen kwam met een pragmatische oplossing om de braindrain terug te dringen: zorg in samenwerking met opleidingsinstituten in onder meer Europees Nederland en gebruikmakend van het internet dat het aanbod van opleidingen op Bo-

naire wordt uitgebreid en dan vooral in vakrichtingen waaraan op het eiland behoefte is. Rijna was onder de indruk van de inbreng van de werkgroepen. Hij prees het enthousiasme van de deelnemers en hun bereidheid mee te denken over een beter Bonaire. Alle gepresenteerde ideeën zijn meegenomen naar Bonaire waar ze worden samengevoegd met de uitkomsten van de sessies die reeds op het eiland zijn gehouden en de komende maanden nog volgen. Het is de bedoeling het eindresultaat in de

vorm van het Masterplan Bonaire 2030 op 10 oktober (precies tien jaar na 10-10-10) te presenteren.

Beter Bonaire

In zijn slotwoord riep gezaghebber Rijna de aanwezigen op de ontwikkelingen op Bonaire goed te volgen en in de gaten te houden welke vacatures er op het eiland vrijkomen. „We hebben jullie met de kennis en ervaring die je in Europees Nederland hebt opgedaan nodig om samen met ons aan een beter Bonaire te bouwen.“

De deelnemers gingen in werkgroepen aan de slag om na te denken over de ontwikkeling van Bonaire.

Minister Carola Schouten: „Een gezonde natuur draagt bij aan de economische ontwikkeling van de eilanden.“

Miljoenen voor redding koraal

Het kabinet trekt voor de komende vier jaar ruim zeven miljoen euro uit om de koraalriffen in Caribisch Nederland beter te beschermen. Dat heeft minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid bekendgemaakt bij de presentatie van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030.

„De staat van instandhouding van de natuur in Caribisch Nederland is niet goed. Met name het koraal staat onder grote druk. Daarom maakt het koraalherstelplan integraal deel uit van het Natuur- en milieubeleidsplan“, aldus de bewindsvrouw.

Startpunt

„Het doel van het plan is om de rijke natuur van Caribisch Neder-

land te behouden, te beschermen en op duurzame wijze te benutten. Een gezonde natuur draagt bij aan de economische ontwikkeling van de eilanden. Goed ruimtelijk beleid is daarbij essentieel. Het Natuur- en milieubeleidsplan is het startpunt voor het opstellen van uitvoeringsagenda's per eiland en biedt de strategie en het kader waarmee ieder eiland, samen met

het Rijk, de komende jaren aan de slag kan.“

Schouten acht een goede milieu-kwaliteit noodzakelijk voor een gezonde natuur, in het bijzonder voor koraal. Het koraal in Caribisch Nederland wordt bedreigd door erosie en waterverontreiniging. De erosie ontstaat vooral door de meer dan veertigduizend vrij rondtrekkende geiten en andere grazers, zoals ezels. Om dit tegen te gaan wordt de geitenhouderij geprofessionaliseerd, waarbij geiten binnen een omheining gehouden worden. Ook wordt het wegspoelen van afvalwater tegengegaan. Dit stroomt nu nog vaak met voedingsstoffen zoals fosfaat en nitraat naar zee. Dat versterkt de groei van algen die vervolgens het koraal overwoekeren.

Hoopvol

Tegelijkertijd is er een hoopvolle ontwikkeling voor het koraal. Recent onderzoek laat zien dat het mogelijk is om elandgeweiden hertshoornkoraal, twee belangrijke soorten voor de leefomgeving van verschillende vissoorten, uit te zetten en te laten groeien. Dit onderzoek wordt grootschalig uitgebreid, zo kondigde Schouten aan.

De bescherming van het koraal is één van de onderdelen uit het samen met de eilanden opgestelde Natuur- en milieubeleidsplan dat voor de komende tien jaar geldt. Ook is er aandacht voor de bescherming van natuurgebieden en diersoorten en het duurzaam gebruik van land en water. Duurzame visserij en landbouw kunnen een bijdrage leveren aan de verbetering van de natuurbescherming en de economische welvaart in Caribisch Nederland. Daarom komt er dit jaar een plan om de lokale visserij zo in te richten dat visstanden per 2030 stabiel blijven. Ook wordt gewerkt

aan meer duurzame vormen van landbouw, aldus minister Schouten.

Natuurplan landt goed op Bonaire

Het Bestuurscollege van Bonaire kan zich goed vinden in het Natuur- en milieubeleidsplan van de regering. „Het unieke karakter van de flora en fauna van Bonaire en de betekenis daarvan voor de welvaart en het welzijn van de Bonairiaanse bevolking worden terecht benadrukt.”

De ambities van het kabinet en de betrokken ministeries om de natuur van Bonaire (nog) beter te beschermen en waar nodig te herstellen sluiten aan op het eilandelijke natuurplan dat het Bestuurscollege ter vaststelling aan de Eilandsraad heeft voorgelegd. Wel wordt een kanttekening geplaatst bij de rol die het kabinet het openbaar lichaam Bonaire bij de uitvoering toedicht. Het Bestuurscollege heeft minister Schouten daarom verzocht een

kwartiermaker beschikbaar te stellen die helpt te concretiseren wat qua financiën, menskracht en deskundigheid van de lokale overheid wordt verwacht. Het eilandelijke natuurplan kan daarvoor als aanzet dienen, reden waarom het Bestuurscollege hoopt dat de Eilandsraad binnen afzienbare termijn kan overgaan tot vaststelling ervan zodat met de betrokken ministeries in overleg kan worden getreden over de uitvoering.

Het Bestuurscollege wil later dit jaar een rondetafelconferentie organiseren voor de lokale natuur- en milieuorganisaties en andere belanghebbenden waarvoor ook de opstellers van het Natuur- en milieubeleidsplan zullen worden uitgenodigd.

WWF blij met 'eerste stap'

Wereldnatuurfonds Nederland (WWF) is blij met de ambitie die uit het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland spreekt.

„Het kabinet verdient een compliment voor deze eerste stap naar een betere bescherming van het koraal. Wij hebben hier jaren voor gepleit”, aldus WWF-directeur Kirsten Schuijt.

„Met een extra impuls van ruim zeven miljoen euro wil het kabinet de bijzondere onderwaternaatuur van Bonaire, Sint Eustatius en Saba beter beschermen. Dit lukt alleen als grote problemen rond afvalwaterzuivering en handhaving van natuur- en milieuwetgeving worden aangepakt. De bijzondere koraalriffen bestaan niet alleen uit unieke natuur, maar zijn ook de kraamkamers voor vele onderwatersoorten in de oceanen. Hier groeien generaties vissen en schildpadden op. Natuur om trots op te zijn en juist daarom verdient dit meer dan een eenmalige injectie”, vindt Schuijt.

De urgentie is volgens haar groot. „De eilanden zijn al veel koraal verloren vanwege vervuiling door afvalwater, erosie door loslopende grazers, kustbebouwing, schadelijke visserijtechnieken en klimaatverandering. Ook ontbreekt het aan een goed functionerend afvalwatersysteem. Zo is op Saba en Sint Eustatius geen enkele vorm van afvalwaterzuivering aanwezig. Op Bonaire is slechts tien procent van het eiland aangesloten op de riolering.” WWF-directeur Schuijt ziet het plan als een belangrijke stap in de goede richting, maar hamert erop dat succes zal afhangen van een tijdige uitvoering, voldoende structureel budget, genoeg menskracht en een goede samenwerking met de lokale organisaties. WWF heeft het kabinet opgeroepen nog dit jaar een start te maken met de uitvoering.

WWF-directeur Kirsten Schuijt sprak in januari 2019 tijdens een werkbezoek aan Caribisch Nederland met gezaghebber Edison Rijna over het belang van de natuur voor welvaart en welzijn op Bonaire.

Lees meer over het werk van WWF in Caribisch Nederland op: wwf.nl

Onderwaterleven rijker dan gedacht

Het onderwaterleven van Bonaire is soortenrijker dan gedacht. Een internationaal team wetenschappers heeft tijdens onderzoek naar de mariene biodiversiteit van het eiland meerdere nieuwe soorten ontdekt, waaronder ten minste zeven nog onbeschreven ongewervelde dieren: een garnaal, vier korstvormende anemonen en een aantal eenoogkreeftjes. Er werden op de 35 onderzochte locaties in totaal meer dan 165 vissoorten gespot en 45 soorten steenkoraal.

De soortenrijkdom rond de eilanden van het Caribisch deel van het Koninkrijk staat onder grote druk, zo is uit eerdere studies gebleken. Vooral het koraalrif wordt bedreigd als gevolg van ziekten door de opwarming van zeewater en door vervuiling. De vondsten die zijn gedaan geven wetenschappers een aanwijzing dat de situatie van het rif rond Bonaire in vergelijking met de andere eilanden nog vrij gunstig is.

Onderbelicht

Het onderzoek - op initiatief van en mede gefinancierd door het Wereldnatuurfonds Nederland -

werd uitgevoerd door mariene biologen van Naturalis Biodiversity Center en Stichting ANEMOON. Ze waren in gezelschap van onderzoekers van verschillende buitenlandse universiteiten en de Rijksuniversiteit Groningen. Hoewel de conditie van de riffen van Bonaire regelmatig wordt gecontroleerd was de mariene biodiversiteit tot nu toe onderbelicht gebleven.

De expeditieleden, onder leiding van hoogleraar tropische mariene biodiversiteit in Groningen Bert Hoeksema en marien ecooloog Godfried van Moorsel, vonden onder andere een nieuwe garnal-

ensoort en troffen daarnaast ook garnalen aan op een koraal waarvan niet eerder bekend was dat deze garnalen kon herbergen. Naast de nieuwe vondsten ontdekten de expeditieleden meerdere soorten die al wel bekend waren, maar nog niet eerder bij Bonaire waren waargenomen.

Sponzen

Ook werden vier nieuwe soorten korstvormende anemonen aangetroffen. Vergeleken met Curaçao en Sint Eustatius, waar het team eerder onderzoek verrichtte, bleek het aantal soorten korstanemonen verrassend hoog. Sommige van deze soorten leven samen met sponzen waarmee ze een kleurrijk geheel vormen. Sponzen kunnen een schuilplaats bieden aan allerlei kleine kreeftachtigen.

„We zijn onder de indruk van de diversiteit aan leven rond Bonaire”, aldus onderzoeksleider Hoeksema. De gegevens worden verder geanalyseerd, waarna kan worden vastgesteld hoeveel nieuwe soorten er toegevoegd kunnen worden aan het Dutch Caribbean Species Register van Naturalis. Met de nieuwe data kan een vergelijking worden gemaakt tussen de mariene flora en fauna van Bonaire en die van de andere eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

De expeditie ontving lokale steun van Stichting Nationale Parken Bonaire (STINAPA) en de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA).

Slechts een paar stappen van het strand opent zich een kleurrijke onderwaterwereld.

Gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe verrichtte onder het toeziend oog van initiatiefnemer Fernando Simal van Wild Conscience en Elsmarie Beukenboom van de Caribbean Speleological Society de opening van het Caves & Karst Reserve.

Aanwinst voor heel Nederland

Nederland is een bijzonder natuurpark rijker: het Caves & Karst Reserve op Bonaire. Het 31 hectare metende park dat een bijzonder grottenstelsel met een kolonie vleermuizen omvat is een initiatief van de lokale organisatie Wild Conscience en de Caribbean Speleological Society.

Tien jaar lang is met hulp van vrijwilligers aan de voorbereiding gewerkt. Het gebied is ontoegankelijk gemaakt voor loslopende geiten en wilde ezels zodat de natuurlijke begroeiing kan herstellen. Na het raadplegen van experts is een ingenieus systeem van stalen bedrading ontworpen om te voorkomen dat bezoekers de vleermuizen verstoren, maar deze wel ongehinderd in en uit kunnen vliegen.

Jungle

Het park is uitsluitend onder leiding van speciaal daartoe opge-

leide gidsen toegankelijk. Deze nemen de bezoekers mee voor een vier kilometer lange wandeling waarvoor stevige schoenen aan te bevelen zijn. De route leidt door stukken natuur waarbij men zich eerder in de jungle waant dan op een eiland in de Cariben. Tijdens de tocht wordt een aantal grotten bezocht waaronder een snorkelgrot die alleen met een touw ladder te bereiken is. Bonaire telt zo'n tweehonderd grotten die tienduizenden vleermuizen herbergen. Sommige grotten fungeren als kraamkamer voor zeven vleermuissoorten

waaronder de langsnuitvleermuis Curaçaan Long-Nosed Bat als meest bijzondere. De vleermuizen dragen in belangrijke mate bij aan de biodiversiteit van het eiland. De beestjes maken zich niet alleen nuttig als insecteneter, maar zijn tevens de belangrijkste bestuivers van cactussen.

Wetgeving

Initiatiefnemer Fernando Simal van Wild Conscience roemde in zijn openingspeech de samenwerking met de lokale overheid bij het maken van wetgeving ter bescherming van waardevolle gebieden en met het bedrijfsleven bij het opleiden van gidsen. „Met elkaar gaan we zorgen dat dit park mooi blijft“, aldus Simal. De openingshandeling werd verricht door gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe die het Caves & Karst Reserve een aanwinst voor heel Nederland noemde. „We laten hier zien dat natuurbehoud en toerisme op een verantwoorde manier kunnen samengaan.“

I: www.caribss.org

Enkele jaren geleden deden vleermuisonderzoekers een bijzondere ontdekking. Tijdens onderzoek in grotten op Bonaire stuitte zij op een langsnuitvleermuis die eerder op Curaçao was geringd. De vondst betekende een doorbraak in het onderzoek naar de populatiedynamiek van de voor de ABC-eilanden belangrijke soort. Eindelijk was er bewijs dat vleermuizen tientallen kilometers zee oversteken om - naar wordt aangenomen - voedsel te zoeken. Inmiddels is vastgesteld dat er ook uitwisseling plaatsvindt met Aruba en zelfs Venezuela.

Pilot AlgaePARC is veelbelovend

Rocca Chin-On controleert onder de microscoop hoe de op Bonaire gekweekte algen zich ontwikkelen.

Het plan voor de ontwikkeling van een algenkwekerij is met de start van een pilot weer een flinke stap dichterbij realisatie gekomen. Bij Barcadera zijn een laboratorium en een proeffaciliteit ingericht. In een kleine reactor in het buitenbassin groeien reeds de eerste plantjes.

AlgaePARC Bonaire is een initiatief van hoogleraar prof.dr.ir. René Wijffels van Wageningen University & Research en het openbaar lichaam Bonaire. Bij het opzetten van de pilot en het vervolgtraject is Water- en Energiebedrijf Bonaire (WEB NV) als samenwerkingspartner betrokken.

Pioniers

De afgelopen jaren is in het laboratorium van de WUR in Wageningen uitgebreid geëxperimenteerd met algen die van nature op het eiland voorkomen om te bepalen welke soorten het geschiktst zijn voor bedrijfsmatige exploitatie.

Met de opening van het lab op Bonaire is de volgende onderzoeksfase ingegaan die ongeveer een jaar duurt. Op basis van de uitkomsten zal de productie van algen worden opgevoerd. Parallel daaraan wordt bekeken voor welke duurzame toepassingen de op Bonaire te kweken algen zich het best lenen.

„In het begin waren er weinigen die geloofden in dit project. Dat heb je wel vaker met innovaties. Gelukkig zijn er pioniers zoals professor Wijffels die zich daarvoor niet laten ontmoedigen. Mede door de samenwerking met WEB en dankzij financiële bijdra-

gen uit het NWO Caribenprogramma en uit Brussel krijgt het AlgaePARC Bonaire steeds concreter vorm. Het ziet er veelbelovend uit“, aldus gezaghebber Edison Rijna na afloop van een rondleiding door het lab.

Student

Rocca Chin-On is daar bijna dagelijks te vinden. Geboren in Nederland (met een Arubaanse moeder en Surinaamse vader) is ze opgegroeid op Bonaire. „Toen ik vier was zijn we naar Curaçao verhuisd. Twee jaar later zijn we naar Bonaire gegaan. Ik heb daar een heel fijne jeugd gehad. Elk weekend naar het strand of de grotten, ik was veel buiten. Na de middelbare school ben ik in Wageningen milieuwetenschappen gaan studeren. Ik ben met de natuur opgegroeid en zag met eigen ogen hoe deze onder druk staat. De film *An Inconvenient Truth* van Al Gore had diepe indruk op mij gemaakt dus ik wilde graag een studie doen die te maken heeft met duurzaamheid.“

Rocca haalde zowel haar masters als bachelor cum laude. Zij had gehoopt in het kader van haar studie raakvlakken te vinden met Bonaire. „Maar het ging toch vooral over issues die in Nederland spelen. Van mijn moeder hoorde ik dat er plannen waren voor een algenkwekerij op Bonaire waarbij de WUR betrokken was. Ze hadden een vacature dus ik heb meteen gesolliciteerd bij professor Wijffels. De eerste twee jaar van mijn PhD heb ik in Wageningen

onderzoek gedaan, sinds januari zit ik voor de laatste twee jaar op Bonaire."

Reactor

In Wageningen onderzocht Rocca welke kweeksystemen (photobio-reactoren) het meest geschikt zijn om lokale Bonairiaanse algensoorten onder de lokale omstandigheden snel te laten groeien. „We hebben allerlei computermodellen gemaakt. Uiteindelijk hebben we een nieuwe reactor ontworpen die op het water drijft. Het prototype staat inmiddels hier in het lab op Bonaire. Ik ben nu aan het experimenteren met het toevoegen van nutriënten en CO₂ om de groei te versnellen."

Intussen wordt ook nagedacht over mogelijke toepassingen. „De algen waarmee wij de testen uitvoeren zijn rijk aan proteïnen. Ze zijn daardoor heel geschikt als grondstof voor gezonde voeding, zowel voor mensen als voor dieren. Uit de algen kun je ook oliën winnen waarmee bijvoorbeeld biodiesel kan worden geproduceerd."

Blue Destination.

Het bevalt Rocca goed terug te zijn op Bonaire. „Toen ik in Nederland woonde moest ik minstens één

keer per jaar terug, even bij familie en vrienden langs. Ik woon nu weer bij mijn moeder. Je kunt hier bijna altijd buiten zijn, heerlijk vind ik dat. Ik moet regelmatig naar Nederland voor vergaderingen, maar zolang er vanwege de coronacrisis niet kan worden gereisd doen we dat via een videoverbinding."

Vastomlijnde plannen voor na haar promotie heeft Rocca nog niet. „Misschien kan ik bij het project betrokken blijven. Wat ik ook heel interessant vind is het Blue Destination-concept om van Bonaire een duurzame samenleving met een circulaire economie te maken.

Ik vind dat een goede ontwikkeling en het bedenken van innovatieve oplossingen ligt mij wel." Vanwege die laatste vaardigheid maakte zij vorig jaar deel uit van een denktank van Caribische studenten die minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid adviseerde over het natuur- en milieubeleid van het Rijk voor Caribisch Nederland. ●

Aanjager

Het plan voor de vestiging van een algenkwekerij past in het streven van Bonaire naar een duurzame economie. Initiatiefnemer prof.dr.ir. René Wijffels van Wageningen University & Research verwacht dat Algae-PARC een aanjager zal zijn voor meer duurzame bedrijvigheid, bestaande uit onder meer afnemers die de algenoogst kunnen gebruiken als grondstof voor bijvoorbeeld voeding. Bovendien is er vanuit andere delen van de wereld toeneemende interesse voor het project. Daarmee zet Bonaire zich in de etalage als ideale locatie voor het ontwikkelen en testen van duurzame innovaties.

Het buitenbassin met de door Wageningen University & Research ontworpen reactor.

Energie

De prijzen van goederen en diensten op Bonaire zijn in het eerste kwartaal één procent gestegen ten opzichte van hetzelfde tijdvak in 2019. De beperkte stijging van het gemiddelde prijspeil werd vooral veroorzaakt door lagere tarieven van elektriciteit en water. Elektriciteit werd 14,1 procent goedkoper dan een jaar eerder en water 12,7 procent.

Op bezoek bij ambassadeur

Gezaghebber Edison Rijna heeft zijn werkbezoek aan Europees Nederland aangegrepen om met ambassadeur van de Verenigde Staten Pete Hoekstra te overleggen over de mogelijke gevolgen voor Bonaire van de sancties die Amerika heeft afgekondigd tegen Venezuela. De ambassadeur benadrukte de goede relaties tussen zijn land en het Koninkrijk der Nederlanden. Inmiddels heeft de VS ontheffing verleend voor de aanvoer van olie die Bonaire nodig heeft voor de opwekking van elektriciteit in perioden waarin het aanbod van wind- en zonne-energie onvoldoende is.

De wijken in

Het Bestuurscollege houdt zijn vergaderingen voortaan één keer per maand afwisselend in een van de wijken Antriol, Nikiboko, Noord Saliña, Tera Kòrá, Rincon en Playa. Het BC wil bij het nemen van besluiten meewegen wat er onder de bevolking leeft en zal daarom voorafgaand aan vergaderingen contact zoeken met de wijkbewoners om naar hun wensen en ideeën te luisteren. Gezaghebber Edison Rijna en de gedeputeerden Nina den Heyer, James Kroon en Elvis Tjin Asjoe hielden hun eerste vergadering buiten het Bestuurskantoor in het multifunctioneel centrum Cocari in Rincon. In de pauze zochten zij de in Cocari aanwezige ouderen op.

Bon Traha

Met de lancering van het project 'Ban Traha' wil de dienst Samenleving en Zorg werkzoekenden die moeite hebben met het vinden van passend werk een steuntje in de rug geven. Voor werkgevers wordt het aantrekkelijk gemaakt om kandidaten via Ban Traha te werven, want zij komen in aanmerking voor een bijdrage in de loonkosten. Ook wordt jobcoaching aangeboden. Het afvalverwerkingsbedrijf Selibon is launching partner door via Ban Traha acht mensen een werkplek aan te bieden.

Luchtvaart levensader

„Luchtvaart is voor Caribisch Nederland van vitaal belang voor de economie, vervoer van bewoners, goederen, toerisme, maar ook ziekenvervoer. Het is een levensader; een pijler onder de economische en sociale ontwikkeling“, zo staat er te lezen in de conceptversie van de Luchtvaartnota van het kabinet. Het document bevat de strategische visie van de regering op de Nederlandse luchtvaart, inclusief de bijzondere gemeenten Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Hoewel de afgelopen jaren is geïnvesteerd in de luchthaveninfrastructuur in Caribisch Nederland is nog sprake van achterstanden. „Daarom versterkt het Rijk, samen met de eilanden de komende jaren de inspanningen met als ambitie: samen zorgen voor duurzame, veilige, efficiënte en betaalbare bereikbaarheid door de lucht. Dit is een voorwaarde voor een gezonde sociale en economische ontwikkeling van de eilanden.“ ●

Regio envelop

Bij het verdelen van de zogeheten Regio Enveloppen is een bedrag van twintig miljoen euro toegekend aan Caribisch Nederland. Op Bonaire wordt het geld besteed aan de stichting van een jobcenter (Plenchi di Trabou), huisvesting voor kinderopvang en bescherming van koraalriffen. Minister Carola Schouten (Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid): „Caribisch Nederland is al goed onderweg om de welvaart te vergroten. Met deze nieuwe impuls kunnen de eilanden verder met goede plannen.“ ●

CBS helpt met data

Het Centraal Bureau voor de Statistiek gaat Bonaire ondersteunen bij het opzetten van een datasysteem dat gegevens toegankelijk maakt die het Bestuurscollege helpen bij het maken van belangrijke beleidskeuzes. De samenwerking is vastgelegd in een overeenkomst die namens Bonaire werd ondertekend door gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe en namens het CBS door Sylvia Kok-De Vries. ●

Virus kreeg geen vat op Bonaire

„Ik was voor een werkbezoek op Curaçao toen het mij duidelijk werd dat de coronapandemie op weg was naar de Cariben. Het was vrijdag 13 maart en ik zou de volgende dag terugvliegen naar Bonaire. Ik besloot mijn ticket om te boeken en meteen terug te keren“, blikt gezaghebber Edison Rijna terug op de meeste hectische periode sinds zijn aantreden in 2014.

Van het vliegveld ging hij linea recta naar het Bestuurskantoor om op grond van de Veiligheidswet BES het rampen- en crisisplan in werking te stellen. Na het inwinnen van advies van experts nam Rijna een verstekkend besluit: Flamingo Airport moest op slot en ook cruiseschepen waren niet langer welkom.

Impact

Het verzoek aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat het luchtruim te sluiten werd vrijwel

per omgaande gehonoreerd. „Hoewel ik honderd procent zeker was van de juistheid van mijn beslissing was het allesbehalve een gemakkelijke. Ik realiseerde me onmiddellijk de consequenties voor onze samenleving die grotendeels afhankelijk is van het toerisme.“ Hoewel de sociaal-maatschappelijke en financieel-economische impact enorm is heeft Rijna er geen seconde spijt van. „Het ging letterlijk om een kwestie van leven en dood. Onze zorgcapaciteit was niet berekend op een eventuele

toeloop van coronapatiënten. Voor mij stond van meet af aan vast dat we alles op alles moesten zetten om het virus buiten het eiland te houden.“

Tijdig

Dat laatste is bijna gelukt. Iemand die naar Bonaire terugkeerde bleek na aankomst milde verschijnselen te hebben en werd positief getest. Een familielid vertoonde eveneens corona-gerelateerde symptomen, maar meerdere testen hebben geen helderheid kunnen verschaffen over de aard. Het gezin was overigens zo verstandig geweest op voorhand al uit zichzelf te besluiten in huisquarantaine te gaan. Er was geen reden voor opname in het ziekenhuis en beiden waren al snel weer volledig hersteld.

Tot op de dag van vandaag is het bij die anderhalve casus gebleven. „Op het moment dat in de regio nog niemand zich bewust was van het risico het virus via bezoekers te importeren hebben wij het zekere voor het onzekere genomen. Door heel snel te handelen hebben we de juiste maatregelen genomen om te voorkomen dat er ongemerkt besmette reizigers konden binnenkomen.“

Experts

Conform het rampen- en crisisplan werd onder voorzitterschap van de gezaghebber een Eilandelijk Beleidsteam (EBT) geformeerd waarin verschillende experts zitting namen. „Hoewel daar geen enkele aanwij-

Gezaghebber Edison Rijna en programmamanager Danny Rojer helpen een handje bij het uitladen van onderdelen van de IC-units die het ministerie van VWS heeft laten invliegen.

zing voor was zijn wij uitgegaan van de mogelijkheid dat het virus Bonaire al zou hebben bereikt, maar nog niet ontdekt was. We hebben ons daarom in de eerste fase gericht op het nemen van maatregelen om het risico dat het virus zich zou verspreiden zo klein mogelijk te maken.”

Anders dan op de andere eilanden werd voor een relatief softe lockdown gekozen. „We hebben, net als in Europees Nederland gebeurde, een beroep gedaan op het verantwoordelijkheidsgevoel van burgers en de bekende adviezen gegeven: geen handen geven, anderhalve meter afstand bewaren, handen vaak wassen en thuisblijven als je je ziek voelt. De restaurants konden openblijven, maar met een gelimiteerd aantal gasten. Wel hebben we de scholen tijdelijk gesloten.”

Teststraat

Op Bonaire is een actief testbeleid gevoerd. „We zijn al snel begonnen iedereen met coronagerelateerde symptomen op te roepen zich te laten testen. We hebben daarvoor een drive-thru testlocatie ingericht. Daar is druk gebruik van gemaakt waarbij geen enkele besmetting naar voren is gekomen. We gaan daar mee door zolang dat nodig is.”

Sinds begin mei worden de maatregelen stapsgewijs versoepeld. „Ik moet zeggen dat dit me meer moeite kost dan het sluiten van het vliegveld. Geen expert, ook niet van het RIVM, kan de garantie geven dat het virus niet alsnog de kop opsteekt. Het is zoals minister-president Mark Rutte zegt: je vaart op zicht in de mist. Het effect van maatregelen zie je met een vertraging van twee tot drie weken. Dat geldt ook voor het afschalen.”

IC-units

Niettemin wordt het verantwoord geacht de maatschappij geleidelijk

De drive-thru waar bijna driehonderd Bonairianen zich lieten testen. Geen van hen bleek besmet.

aan haar bewegingsvrijheid terug te geven. „We zijn nu veel beter voorbereid dan toen het begon. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft 42 intensive care-units laten invliegen die verdeeld zijn over het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zes daarvan staan er nu in Mariadal, ons ziekenhuis.”

Wat Rijna geruststelt is de bewezen werking van de eilandelijke gezondheidsketen. „Die heeft de afgelopen maanden als een goed geoliede machine geopereerd. Daarvan ben ik zeer onder de indruk. Zolang er geen vaccin is blijven we alert. Het is nog te vroeg het EBT op te heffen, maar de frequentie waarin we bij elkaar komen is teruggebracht.”

Repatriëring

Iets waarmee de gezaghebber persoonlijk heeft geworsteld is de repatriëring van elders gestrande Bonairianen. „Het ging om zo’n 250 eilandgenoten, vaak verblijf-

vend in landen waar het virus hard heeft toegeslagen zoals Spanje en Nederland. Je wil die mensen natuurlijk het liefst zo snel mogelijk naar huis halen en verenigen met hun familie, maar de experts wezen op de risico’s.”

Uiteindelijk is een modus gevonden door gestranden gefaseerd in kleine groepen te laten terugkeren en hen na aankomst gedurende twee weken in een daarvoor aangewezen hotel in quarantaine te houden. Vrijwilligers houden (met inachtneming van de anderhalve meter afstand) het contact en doen de boodschappen.

Afkloppen

„Ik moet het afkloppen, maar we lijken de situatie uit oogpunt van volksgezondheid onder controle te hebben. Dat betekent dat we ons de komende tijd buigen over de vraag wanneer en onder welke voorwaarden het verantwoord is weer bezoekers toe te laten”, aldus gezaghebber Rijna. ●

Gezaghebber Edison Rijna en de gedeputeerden James Kroon, Nina den Heyer en Elvis Tjin Asjoe.

Voorbereid op herstart

Bonaire is er, zodra het internationaal toerisme weer op gang komt, klaar voor bezoekers een veilige vakantie te bieden. „De sector heeft de afgelopen maanden niet stilgezeten. Veel hotels, restaurants en duikscholen, maar ook autoverhuurders en winkels hebben de afwezigheid van toeristen benut om een kwaliteitsslag te maken. Er is geïnvesteerd in groot onderhoud en upgrading”, aldus gedeputeerde van Economische Ontwikkeling en Toerisme Elvis Tjin Asjoe.

Ook zijn er protocollen gemaakt voor aanpassingen aan de inrichting om gasten straks voldoende ruimte te bieden en het nemen van extra hygiënische voorzorgsmaatregelen. Bonaire heeft een groot voordeel ten opzichte van massabestemmingen: je zit nooit hutjemutje, niet op de stranden, noch op de terrassen.

Twee sporen

„Meteen nadat het besluit viel de

luchthaven dicht te doen zijn wij twee sporen gaan bewandelen. Het eerste was erop gericht de sociaal-maatschappelijke en financieel-economische gevolgen zo veel mogelijk te beperken. Het tweede was ons voor te bereiden op het moment dat er weer gereisd kan worden. Met ons bedoel ik iedereen op het eiland die van het toerisme leeft, dus bijna heel Bonaire”, aldus Tjin Asjoe.

„Voorlopig zullen de cruisesche-

pen wegblijven. Dat betekent dat er in de openbare ruimte - zoals de boulevard en de winkels - meer capaciteit is voor verblijfs-toeristen. Wij hebben de Tourist Corporation Bonaire gevraagd om in samenspraak met lokale partijen, reisorganisaties en luchtvaartmaatschappijen een plan te maken om, als het zo ver is, de wereld te vertellen dat men hier welkom is voor een anderhalve-meter-vakantie.”

Afhankelijk

Nadat het virus zich vanuit Noord-Italië over Europa verspreidde was het de gedeputeerde meteen duidelijk dat de coronacrisis het eiland hard zou raken. De economie is, op de export van zout na, vrijwel volledig afhankelijk van het toerisme en dat kwam in de loop van maart volledig tot stilstand. Van het ene op het andere moment zagen hotels, restaurants, autoverhuurders, duikscholen, souvenirwinkels, taxichauffeurs en gidsen hun inkomen naar nul dalen. Van alle sectoren wordt die van het internationaal toerisme niet alleen het zwaarst getroffen door de coronamaatregelen, maar

zal deze, zo waarschuwen experts, er ook het langst over doen om te herstellen.

Complimenten

„De eerste zorg was natuurlijk de volksgezondheid. Onder voorzitterschap van de gezaghebber werd een Eilandelijk Beleidsteam van experts geformeerd dat zich focuste op het nemen van de noodzakelijke maatregelen om het virus zo weinig mogelijk kans te geven. Het EBT verdient alle complimenten dat het daarin is geslaagd.“

Tegelijkertijd probeerden Tjin Asjoe en zijn collega-gedeputeerden Nina den Heyer en James Kroon een inschatting te maken van de impact van de crisis op de samenleving. „We zijn onmiddellijk gestart met het consulteren van stakeholders om de sociale en de economische gevolgen in kaart te brengen en te bedenken wat nodig was om te voorkomen dat bedrijven zouden omvallen met een ontslaggolf tot gevolg.“

Ministeries

De gedeputeerden zijn een intensief overlegtraject gestart met de meest betrokken ministeries (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken en Klimaat en Financiën) die aan een omvangrijk nationaal noodpakket werkten.

„Wij hebben indringend met de ministeries overlegd over een pakket dat niet alleen gelijkwaardig was, maar ook op maat. We hebben samen met de besturen van Sint Eustatius en Saba Den Haag erop gewezen dat de impact van de crisis op onze samenlevingen extra groot is vanwege onze afhankelijkheid van het toerisme, onze kleinschaligheid en het feit dat er al veel armoede is.“

Voedselpakketten

„Het is gelukt het hulppakket te vertalen naar onze lokale situatie. De belangrijkste onderdelen zijn de loonsubsidie, bedoeld om zo veel mogelijk ontslagen te voorkomen. Daarnaast komen ondernemers in aanmerking voor een schenking van 2.200 tot 4.400 dollar ter tegemoetkoming van de vaste lasten. Als Bestuurscollege hebben we in aanvulling daarop zelf ook flankerende maatregelen genomen zoals het verruimen van kredietmogelijkheden en uitstel van heffingen.“

Gedeputeerde Den Heyer heeft zich geconcentreerd op het verlichten van de sociaal-maatschappelijke gevolgen. Ondanks de steunmaatregelen is het aantal mensen dat aangewezen is op onderstand toegenomen, reden waarom er ook vanuit de eilandelijke begroting geld is vrijgemaakt voor voedselpakketten. In aanvulling daarop besloot het kabinet de kosten van levensonderhoud voor iedereen te verlagen door tot het einde van het jaar het vastgoedrecht voor elektriciteit en water te compenseren en 25 dollar subsidie te verlenen op de kosten van een internetabonnement.

Alternatief werk

Om Bonairianen die zonder werk zitten - bijvoorbeeld zelfstandigen

- een alternatief te bieden heeft gedeputeerde Kroon ingezet op het versneld in uitvoering nemen van (infrastructurele) projecten die al in de planning zaten. Ook de procedures voor het uitgeven van bouwkeizers, vergunningen en aanbestedingen zijn ingekort.

Intussen werken de ministeries aan de samenstelling van een nieuw pakket maatregelen. „De samenwerking met Den Haag is uitstekend. Ook nu zal er omwille van de uitvoerbaarheid een vertaling plaatsvinden naar lokale omstandigheden. Al krijgt onze kleine gemeenschap het ongenadig voor de kiezen, het geeft een goed gevoel te zien dat de ministeries oog hebben voor onze noden.“

Saamhorigheid

Het Bestuurscollege prijst zich gelukkig met de saamhorigheid van de afgelopen maanden. „Iedereen was en is ervan doordrongen dat wij ons samen door deze moeilijke tijd moeten slaan en solidair moeten zijn met degenen die het het zwaarst hebben. Tegen de lezers in Europees Nederland zou ik willen zeggen: breng uw eerstvolgende vakantie door in eigen land: op Bonaire“, aldus Tjin Asjoe.

Bonaire biedt bezoekers een veilige anderhalve-meter-vakantie.

Minister Arie Slob en gedeputeerde Nina den Heyer bij de ondertekening van het onderwijshuisvestingsconvenant.

Minister Slob tijdens zijn bezoek aan de mbo-sectie van de Scholengemeenschap Bonaire.

Dikke voldoende voor scholen

Minister Arie Slob van Basis- en Voortgezet Onderwijs & Media is trots op het onderwijs in Caribisch Nederland. Dat zei de bewindsman aan het slot van zijn werkbezoek aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba dat in het teken stond van een kennismaking met het onderwijsveld op de drie eilanden. Behalve met schoolleidingen sprak de bewindsman ook met leerlingen.

„Ik ben blij met de warme ontvangst. Het is geweldig dat op de eilanden met zoveel passie en inzet wordt gewerkt aan het onderwijs en de ontwikkeling van kinderen. Al het onderwijs heeft de basiskwaliteit op orde, dat is een knappe prestatie. Het is nu zaak dat vast te houden en erop voort te bouwen“, aldus de minister.

Convenant

Slob en gedeputeerde van Onderwijs Nina den Heyer ondertekenden het tweede onderwijshuisvestingsconvenant voor Bonaire. Onder het eerste, getekend in 2012, is een aantal schoolgebouwen ingrijpend gerenoveerd. Ook is er een nieuw onderkomen gebouwd voor het Liseo Boneriano (mavo, havo en vwo) van de Scholengemeenschap Bonaire (SGB) en voor Kolegio Papa Cornes (primair onderwijs).

Het tweede convenant legt onder meer de afspraken vast voor nieuwe onderkomens voor de mbo- en vmbosectie van de SGB en basisschool De Pelikaan en voor renovatie van de basisschool Kolegio Kristu Bon Wardador. Het gaat om een investering van 47 miljoen dollar. Nieuw is dat deze werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van het openbaar lichaam Bonaire worden uitgevoerd door de lokale stichting Fundashon Propiedat Inmobil Bonaire. Tot voor kort verzorgde het Rijksvastgoedbedrijf het management van de verschillende projecten.

Vertrouwen

Minister Slob: „Ik ben trots op de afspraken die we hebben gemaakt. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst waarin we samen zullen werken aan het verder verbeteren van het onderwijs op

de eilanden, in het belang van alle kinderen.“ Ook gedeputeerde Den Heyer deed een pluim uit: „Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is het ministerie dat van alle departementen het beste functioneert. Het geeft het voorbeeld hoe om te gaan met de eilanden.“

Het ministerie is al voordat Bonaire, Sint Eustatius en Saba in 2010 bijzondere gemeenten van Nederland werden aan de slag gegaan om de kwaliteit van het onderwijs op de eilanden te verbeteren. Een nulmeting die de Inspectie deed in aanloop naar de staatkundige hervorming maakte duidelijk dat het onderwijs in het Nederlands-Antilliaanse bestel ver onder de maat was.

Voor het ministerie was dat reden samen met de onderwijssector op de BES-eilanden een ambitieus verbeterprogramma door te voeren. Met succes: het onderwijs, zo heeft de Inspectie geconstateerd, scoort nu alweer enkele jaren achtereen een voldoende. De geboekte vooruitgang betaalt zich uit in steeds betere eindexamenuitslagen.

Veilig en stofvrij naar school

Dankzij een financiële bijdrage van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt de verkeersveiligheid rond scholen sterk verbeterd. Onverharde delen van de toeleidingswegen worden geasfalteerd en in slechte staat verkerende delen hersteld. Daarmee is niet alleen de (verkeers)veiligheid in de directe omgeving van de scholen gediend, maar ondervinden leerlingen en onderwijzend personeel aanzienlijk minder stofoverlast.

De noodzaak de wegen rond de scholen te verbeteren bestond al langer, maar de financiën ontbraken. Voortvloeiend uit het Bestuursakkoord, dat eind 2018 met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is gesloten, heeft het ministerie van I&W drie miljoen euro beschikbaar gesteld. Voor de voorbereiding en uitvoering heeft het openbaar lichaam Bonaire op basis van twinning gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van de gemeenten Rotterdam en Alphen aan den Rijn. Het werk zelf wordt uitgevoerd door Bonairse Wegenbouw Maatschappij, onder toezicht van Civil Engineering Caribbean.

„Wij hebben ervoor gekozen dit project prioriteit toe te kennen. De rest van het wegennet moet ook dringend aangepakt worden, maar de veiligheid van onze schoolgaande jeugd staat voorop. Daarbij speelde ook een gezond-

Vlnr. de gedeputeerden Elvis Tjin Asjoe, Nina den Heyer en James Kroon met links projectmanager Etienne van der Horst en rechts Programmamanager Bestuursakkoord Danny Rojer.

heidsaspect een rol. Door de nabijheid van onverharde wegen is de concentratie stof in de lucht rond de scholen hoog. Ik ben blij dat we dat meteen kunnen aanpakken,” aldus gedeputeerde van Infrastructuur James Kroon. ●

Jermaine Windster op het balkon van zijn hotelkamer waar hij twee weken in preventieve quarantaine doorbracht.

Alles is mogelijk

Tur kos ta posibel oftewel: alles is mogelijk. Dat is het motto waaronder de ATIP Soccer Academy Foundation Bonairiaanse voetbaltalentjes opspoort en begeleidt om ze naar een zo hoog mogelijk niveau te tillen met wellicht een profcarrière als kroon op het werk. Want hard werken is het zeker voor de deelnemers. „Alles draait om mentaliteit en discipline“, verklaart Jermaine Windster, samen met Leroy van Dongen de initiatiefnemer van het ‘Dreams Project’.

„Het is een studiebeursprogramma voor jongens en meisjes. We hebben 32 deelnemers. Ze krijgen een professionele voetbaltraining, maar bijvoorbeeld ook een trainingskit en sportuitrusting. Allemaal gratis. Docenten die als vrijwilliger bij het project betrokken zijn geven twee keer per week huiswerkbegeleiding. En twee keer in de week wordt er op de academy gezamenlijk gegeten.“

Succes

Windster en Van Dongen zijn oud-voetballer. Die laatste schopte het tot Feyenoord, Jermaine voetbalde tijdens zijn

studie aan de University of Charleston in West Virginia. „Er loopt op Bonaire heel wat voetbaltalent rond. Met een professionele begeleiding kunnen wij, in samenwerking met de verenigingen, de scholen en de ouders, kinderen helpen het beste uit zichzelf te halen.“

De aanpak heeft succes, zo is gebleken. De zeventienjarige Quincy Hoeve speelt inmiddels een jaar voor eredivisieclub Sparta in de jeugdcompetitie. Om de kansen te vergroten Bonairiaans talent onder de aandacht te brengen van profclubs is enkele weken geleden

een overeenkomst gesloten met de Nederlandse tak van het internationaal sportmanagement-, marketing- en mediabureau Prestige Sports.

Quarantaine

„Ik was in maart naar Nederland gevlogen. Ik zou er tien dagen blijven, maar omdat de luchthaven van Bonaire vanwege de coronacrisis werd gesloten kon ik niet terug. Gelukkig kon ik bij familie en vrienden terecht. Ik ben niet stil blijven zitten en heb contact gezocht met Prestige Sports. Het klikte zo goed dat we meteen een contract hebben gesloten. Om met Johan Cruyff te spreken: Elk nadeel heb zijn voordeel.“

Na negen weken wachten is Windster met een repatriërvlucht teruggekeerd naar Bonaire waar hij in een door de lokale overheid aangewezen hotel twee weken in quarantaine moest. „Het ontbijt werd op een stoel voor de deur gezet, net als een tas met boodschappen. Ik mocht de porch niet af. Het voelde alsof ik straf had, want ik wilde niets liever dan weer met de jongens op het veld staan. Ik heb me met vloeroefeningen fit gehouden.“

Sponsoring

Intussen lijkt er voor een tweede pupil van de academy een droom werkelijkheid te worden: Prestige Sports ziet goede kansen de negentienjarige Ayrton Cilia bij een club in Engeland of Portugal onder te brengen.

Dreams Project bestaat bij de gratie van sponsoring en de inzet van vrijwilligers. Gehoopt wordt dat de lokale overheid bereid is een zorgcontract te sluiten zodat de continuïteit verzekerd is.

Bonaire en Curaçao slaan handen ineen

Bonaire en Curaçao gaan nauwer samenwerken. Daartoe is een 'broederschapsakkoord' (Akuerdo di Hermandat) getekend door gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe namens het openbaar lichaam Bonaire en minister-president Eugene Rhuggenaath namens de Curaçaose regering.

„Het is een gezamenlijke wens om op basis van gelijkwaardigheid en onderling vertrouwen de eeuwenoude broederlijke banden tussen de volkeren van Curaçao en Bonaire te bekrachtigen“, zo staat er in het akkoord te lezen.

Verbonden

Tot de staatkundige hervorming van 2010 waren Bonaire en Curaçao als eilandgebieden binnen hetzelfde land via wet- en regelgeving nauw met elkaar verbonden en bestond er op tal van gebieden als vanzelfsprekend samenwerking.

Door het ontmantelen van het land Nederlandse Antillen zijn de meeste bestaande afspraken automatisch vervallen.

Mede omdat er de eerste jaren na 2010 op beide eilanden sprake was van bestuurlijke instabiliteit is het er niet van gekomen nieuwe samenwerkingsafspraken te maken. Intussen zijn de eeuwenoude familiale, culturele en zakelijke banden tussen de bevolkingen onverminderd sterk gebleven.

Voorbeelden

In het ondertekende akkoord worden voorbeelden genoemd van gebieden waar samenwerking profijtelijk kan zijn voor beide eilanden zoals het bevorderen van handel en industrie, onder meer door het onderzoeken van mogelijkheden goederen belastingvrij en vrij van invoerrechten te transporteren, het onderzoeken van de

mogelijkheden om de connectiviteit door middel van lucht- en zeetransport te verbeteren in frequentie, betrouwbaarheid en tegen meer betaalbare tarieven, het onderzoeken van de mogelijkheden duurzaam toerisme te bevorderen en de marktpositie te versterken, het bevorderen van kennisuitwisseling tussen onderwijsfunctionarissen binnen de overheden en tussen vertegenwoordigers van onderwijs- en kennisinstellingen, het behoud van immaterieel en materieel cultureel erfgoed door het stimuleren van culturele en artistieke uitwisseling en vorming, het bevorderen van samenwerking op het gebied van preventie en gezonde levensstijl, gezondheidszorg, opleiden van zorgprofessionals en gegevensuitwisseling en het optimaliseren van de overheidsorganisaties door middel van kennisuitwisseling.

Uitdagingen

Minister-president Rhuggenaath: „We voelen ons met elkaar verbonden. Door elkaars kennis en ervaring te delen hoeft niet ieder voor zich het wiel opnieuw uit te vinden. Op sommige gebieden zijn wij wat verder, op andere loopt Bonaire op ons voor. We kunnen veel aan elkaar hebben.“ Gedeputeerde Tjin Asjoe: „Vanwege de kleinschaligheid van Curaçao en Bonaire hebben we een groot aantal dezelfde ontwikkelingsuitdagingen. Er is veel voordeel te behalen door kennis en ervaring met elkaar te delen en op terreinen die daarvoor in aanmerking komen samen op te trekken.“

De ondertekening van het broederschapsakkoord door minister-president Eugene Rhuggenaath en gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe.

Soms net een gewone gemeente

„In veel opzichten lijkt Bonaire, net als onze zustereilanden Sint Eustatius en Saba waarmee wij Caribisch Nederland vormen, op gemeenten in Europees Nederland. Tegelijkertijd zijn de verschillen groot. Naar mijn persoonlijke mening op sommige terreinen té groot“, hield gezaghebber Edison Rijna zijn gehoor voor tijdens een burgemeestersconferentie.

„Eerst de kleine verschillen. Bij ons heten de wethouders gedeputeerden. Dat leidt aan onze kant niet tot verwarring, want wij vallen niet onder een provincie dus met die andere gedeputeerden hebben wij niet te maken. Waar u een College van Burgemeester en Wethouders heeft hebben wij een Bestuurscollege. Onze gemeenteraad heet eilandsraad en de gemeentesecretaris eilandsecretaris. De Caribische variant van het Gemeentefonds is het BES-fonds. Voor de drie openbare lichamen - bij elkaar wonen er bijna 26.000 zielen - is een uitgebreide wet in elkaar getimmerd: de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, kortweg de WolBES geheten. Het is de tropische variant van de gemeentewet.“

Vreemde eend

„Bij ons worden de lokale verkiezingen op dezelfde dag gehouden als de verkiezing van de Provinciale Staten. De kiezers op Bonaire met de Nederlandse nationaliteit brengen die dag twee keer hun stem uit: een keer voor de eilandsraad en een keer voor een kiescollege waarvan de uitslag meetelt voor de samenstelling van

de Eerste Kamer. Overigens heeft zich voor de eilandsraadsverkiezingen nog nooit een landelijke partij aangemeld. Hoewel een vreemde eend in de bijt voelen wij ons meer dan welkom bij tal van instanties. Mijn aanwezigheid hier onderstreept dat. Vanaf mijn benoeming zes jaar geleden ben ik opgenomen in een burgemeestersklasje. Onze gedeputeerden hebben zich aangesloten bij de wethoudersvereniging en als openbaar lichaam zijn wij lid van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Wat dat betreft hebben wij het gevoel er bij te horen.“

Ministeries

„Dan de meer inhoudelijke verschillen. Hoe klein Bonaire met nog geen 21.000 inwoners ook is, omdat we geen deel uitmaken van een provincie doen wij rechtstreeks zaken met ministeries. Welke gemeente krijgt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vier of vijf keer per jaar op bezoek? En daar tussendoor nog eens drie of vier andere bewindspersonen? Nee, niemand hoort ons klagen over een gebrek aan aandacht! Bonaire ligt zo’n 7.800 kilome-

ter van wat wij noemen het Europees deel van ons land. Sommigen hebben het ook wel eens over het koude deel... Ter informatie: het is vandaag bij ons 30 graden met een heerlijk verkoelend passaatwindje. Dat is overigens ook de weersverwachting voor de rest van het jaar.“

Korte lijntjes

„Ondanks dat er een oceaan tussen ons en Den Haag ligt bevinden de ministeries zich om de hoek. Sinds ons toetreden tot het Nederlandse staatsbestel - op 10 oktober 2010 - beschikken de ministeries over een vooruitgeschoven post op Bo-

naire: de Rijksdienst Caribisch Nederland. De departementen zijn anders dan hier heel pragmatisch in één gebouw ondergebracht. De lijntjes zijn kort. Soms is dat handig als het happy hour op zaterdagavond zich laat benutten als een spontaan overlegmoment, soms voelen we ons wel heel erg op de vingers gekeken. En onze eilandelijke ambtenaren kijken met enige jaloezie naar de fraaie behuizing en dito faciliteiten van hun rijkscollega's.

Er is in aanloop naar de staatkundige herschikking van het Koninkrijk in 2010 - waarbij het land Nederlandse Antillen is opgeheven, Curaçao en Sint Maarten net als Aruba en Nederland de status van autonoom land binnen het Koninkrijk kregen en Bonaire, Sint Eustatius en Saba in het Nederlandse staatsbestel werden opgenomen - voor gekozen die laatste drie een bijzondere positie te geven. Argument daarvoor was de afstand tot het Europees deel

van het land, de ligging in een ander werelddeel met heel andere sociaaleconomische en culturele omstandigheden en een grote ontwikkelingsachterstand ten opzichte van gemeenten."

Clausule

„De gedachte was dat een uitzonderingspositie beter zou zijn. Zo is in de grondwet een clausule opgenomen die het toelaat dat wet- en regelgeving in Caribisch Nederland afwijken van die in de rest van het land. In reactie op de argwaan van onze politici en kritische vragen in Tweede en Eerste Kamer benadrukte het kabinet dat deze clausule niet bedoeld is om de eilanden achter te stellen. Met de hand op het hart werd bijvoorbeeld beloofd dat het voorzieningsniveau op een binnen Nederland aanvaardbaar niveau zou worden gebracht.

Qua onderwijs, gezondheidszorg en veiligheid is die belofte ingelost, op andere terreinen - zoals armoedebestrijding, infrastructuur en economische ontwikkeling - is er voor de betrokken ministeries nog werk te verrichten. Laat ik wel meteen toegeven dat de trage vooruitgang niet uitsluitend Den Haag valt te verwijten, wij hebben een periode achter de rug waarin bestuurscolleges elkaar in hoog tempo afwisselden. Dat is de daadkracht aan onze kant niet ten goede gekomen. Gelukkig heeft het er na de laatste verkiezingen van maart 2019 alle schijn van dat er thans sprake is van een stabiele coalitie die er de schouders onder zet."

Wetgeving

„Zoals ik zei staat de grondwet het toe dat niet alle wetten die voor u en uw inwoners gelden bij ons van kracht zijn. Er is

gekozen voor legislatieve terughoudendheid: bestaande Nederlands Antilliaanse wetten zijn zo veel mogelijk overgenomen en alleen waar dat noodzakelijk werd geacht is nieuwe wetgeving gemaakt. Dat zijn op maat gemaakte varianten van Nederlandse wetten. Dat is gedaan om te voorkomen dat ons ambtelijk apparaat overspoeld zou worden met nieuwe regels waardoor het de eerstkomende jaren niet meer toe zou komen aan de dagelijkse dienstverlening aan de samenleving.

Een prima intentie, maar mij bekruipt wel eens het gevoel dat de legislatieve terughoudendheid door Den Haag enigszins selectief wordt toegepast. En dat vinden bijvoorbeeld ook het College voor de Rechten van de Mens en de Adviesraad Internationale Vraagstukken. Beide instanties hebben zich kritisch uitgelaten over het feit dat mensenrechtenverdragen die Nederland is aangegaan niet van toepassing zijn in Caribisch Nederland. Ook ontberen wij nog altijd fundamentele nationale wetten zoals gelijkebehandelingswetgeving, maar bijvoorbeeld ook een jeugdwet."

BES-fonds

„Regelmatig lees en hoor ik - ook van mensen die beter zouden moeten weten - dat er bakken met geld naar de eilanden gaan. Het is waar dat wij via het BES-fonds en doeluitkeringen net als gemeenten een financiële bijdrage van het Rijk ontvangen. Wat er nooit bij wordt gezegd is dat onze burgers samen met ons kleine bedrijfsleven jaarlijks ruim 140 miljoen euro via belastingen en premies aan de staatskas bijdragen. Nog even over het BES-fonds: daarvan is objectief vastgesteld

dat de jaarlijkse uitkering te laag is om ons als lokaal bestuur in staat te stellen de eilandelijke taken naar behoren uit te voeren. Naast de bekende zaken vallen daar ook het beheer van een internationale luchthaven en zeehaven onder. Het gevolg is dat wij in onze begroting nauwelijks ruimte hebben voor armoedebestrijding of het onderhoud van ons wegennet.”

Verbetering

„De terughoudendheid van de regering kan niet zijn ingegeven door de vrees dat wij geld over de balk smijten. Ons begrotingsbeleid staat onder streng toezicht van een door het kabinet ingesteld College financieel toezicht waaraan periodiek moet worden gerapporteerd en dat twee keer jaar op bezoek komt om in onze boeken te neuzen. Wij zijn daar blij mee, want het scherpe oog

van de onafhankelijke rekenmeesters helpt ons de financiële informatievoorziening te verbeteren.

Niettemin is het mijn belangrijkste zorg dat er soms met een Haagse bril naar ons wordt gekeken. Een commissie onder leiding van oud-minister Liesbeth Spies heeft de ministeries er in een lijvig rapport op gewezen zich beter in te leven in de lokale omstandigheden. Dat blijft moeilijk, leert de praktijk, al moet ik erkennen dat er sinds de komst van staatssecretaris Knops sprake is van verbetering. Maar af en toe zie ik dingen gebeuren dat ik denk: als dit een Nederlandse gemeente zou overkomen zou het land te klein zijn.”

Boerenverstand

„Natuurlijk hebben wij extra aandacht nodig. Ons overheids-

apparaat heeft qua kennis, ervaring, middelen en structuur een grote achterstand. Te lang heeft de rijksoverheid ons laten aanmodderen, aldus de Commissie Spies in 2015. Pas eind 2018 is een zogeheten Bestuursakkoord met staatssecretaris Knops gesloten waarin onder meer prioriteit wordt gegeven aan het professionaliseren van de lokale overheid.

We zijn de afspraken nu aan het uitvoeren. Daarbij hoeft het Rijk niet per definitie de aangewezen partner te zijn. Een Tweede Kamerlid heeft wel eens opgemerkt: „Als Bonaire in Den Haag aanklopt voor een oplossing voor een praktisch probleem reageert het ministerie met een nieuwe wet.” Terwijl het in veel gevallen om gezond boerenverstand en hands on gaat; zaken die voor gemeenteambtenaren appeltje eitje zijn. Wij hebben inmiddels goede ervaringen opgedaan met twinning.”

Kennis delen

„Zo helpen een ambtenaar uit Rotterdam en een uit Alphen aan den Rijn hun Bonairiaanse collega's van de afdeling Ruimte en Ontwikkeling bij het voorbereiden en begeleiden van een wegenproject. Ik maak daarom graag van de gelegenheid gebruik een beroep te doen op de bereidheid van gemeenten hun kennis en ervaring met ons te delen. Gegeven de weersverwachting voor de komende jaren zullen de uit te zenden ambtenaren dat niet erg vinden. Zelf bent u uiteraard ook van harte welkom. Daarom sluit ik - als dank voor de uitnodiging u te mogen toespreken - af met een suggestie: Bonaire is uitstekend in staat om de volgende burgemeestersconferentie te accommoderen...”

Tijdens haar werkbezoek aan Bonaire woonde staatssecretaris Tamara van Ark een vergadering van de Centraal Dialoog bij.

Centraal Dialoog komt op toeren

Geen overheid kan goed beleid voeren zonder inbreng vanuit de samenleving, reden waarom het Bestuurscollege verheugd is dat de Centraal Dialoog waarin voor de ontwikkeling van Bonaire belangrijke kwesties met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de vakbonden worden besproken zo goed uit de startblokken is gekomen.

Na de succesvolle startbijeenkomst in november 2018 en het ondertekenen van een gezamenlijke verklaring in oktober 2019 met staatssecretaris Tamara van Ark van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is door de deelnemers hard gewerkt aan een gemeenschappelijk beleidskader voor de periode 2020-2023. De titel van dit document verradt de ambities: 'Een stralende toekomst'.

Agenda

In het door alle aan de Centraal Dialoog deelnemende partijen ondertekende beleidskader staat een groot aantal onderwerpen die van belang zijn voor het welzijn en de welvaart van de Bonairi-aanse samenleving, maar die alleen succesvol kunnen worden aangepakt als overheid, werkgevers en werknemers er gezamenlijk de schouders onder zetten. Het beleidskader kan worden

gelezen als een agenda van dossiers waarover de Centraal Dialoog zich de komende jaren niet alleen gaat buigen, maar ook concrete resultaten wil realiseren door de rijksoverheid gevraagd en ongevraagd adviezen te geven teneinde het ondernemersklimaat te verbeteren (bijvoorbeeld door het verlagen van de cost of doing business), de armoede terug te dringen (verhoging minimumloon, kinderbijslag en AOV), de rechten van werknemers onder de loop te nemen, etc.

Hand in hand

„Het gezamenlijke doel is om tot een voor alle inwoners, bedrijven en instellingen aantrekkelijk Bonaire te komen, zowel sociaal als economisch en ecologisch. Het gaat uiteindelijk om duurzame welvaart en welzijn voor iedereen. Armoedebeleid en werk moeten hand in hand gaan met een goed

investeringsklimaat voor bedrijven. De kosten van zaken doen en van levensonderhoud moeten niet te hoog zijn. De Centraal Dialoog zal hierover in overleg blijven met staatssecretaris Van Ark”, aldus de partijen.

Gezaghebber Edison Rijna: „Met de keuze voor onderwerpen sluit de Centraal Dialoog aan bij de prioriteiten die in het Bestuursakkoord en het collegeprogramma staan. Het is goed om als Bestuurscollege gebruik te maken van de kennis en inzichten van organisaties die midden in de samenleving staan en in de dagelijkse praktijk te maken hebben met de effecten van overheidsbeslissingen. Ik constateer dat alle deelnemers bereid zijn rekening te houden met elkaars achterbanen om het vervolgens eens te worden hoe het algemeen belang het beste kan worden gediend.”

Werkgroepen

De Centraal Dialoog heeft naar aanleiding van de coronacrisis twee werkgroepen opgericht. De eerste analyseert hoe de reeds genomen steunmaatregelen in de praktijk uitpakken en of er aanpassingen of aanvullingen nodig zijn. De tweede werkgroep kijkt naar scenario's voor het moment waarop het internationaal toerisme weer op gang komt.

I: www.centraaldialoogbonaire.com

Bestuurscollege Bonaire omarmt Natuur- en milieubeleidsplan Rijk

1960 koos Bonaire welbewust voor een duurzame ontwikkeling met behoud van cultuur en natuur. Vijftig jaar geleden kreeg de voormalige plantage Washington de status van nationaal park, tien jaar later gevolgd door het marine park.

Als Bestuurscollege omarmen wij dan ook het op 24 april jl. door het kabinet gepubliceerde Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 dat naadloos aansluit op ons eigen Natuurplan Bonaire dat

onlangs ter vaststelling aan de Eilandsraad is voorgelegd. De natuur op ons eiland is niet alleen voor Nederland van waarde, maar voor de hele wereld, benadrukt de regering. Bonaire heeft inderdaad unieke ecosystemen waaraan wij onder meer onze faam als duikersparadijs danken.

Bedreiging

De doelstelling van het Natuur- en milieubeleidsplan is behoud en herstel te bevorderen van de natuur op Bonaire en onze zus-

tereilanden Sint Eustatius en Saba. Op alle drie eilanden staat de natuur onder druk. Zo is de kwaliteit van de koraalriffen en daarmee het gehele onderwaterleven de afgelopen decennia achteruitgegaan.

De bedreiging komt grotendeels van buitenaf: de vervuiling van de oceanen, onder meer door het ongezuiverd lozen van afvalwater en zwerfvuil zoals enorme hoeveelheden plastic. De klimaatverandering doet daar nog een schepje bovenop. Op het land zijn het de vele duizenden loslopende geiten en ezels die een aanslag plegen op de biodiversiteit.

Welkom

Het vorige natuurbeleidsplan heeft het tij onvoldoende kunnen keren. Een nieuwe versie met verdergaande maatregelen is dus welkom. Intussen is beschermen alleen niet meer voldoende, er moet ook worden geïnvesteerd in herstel. In die zin is het plan geheel in lijn met onze ambitie een Blue Destination te worden waarin een duurzame ontwikkeling met behoud van natuur en cultuur centraal staat.

Meerdere ministeries, zo blijkt uit het plan, zijn bereid de komende jaren financieel bij te dragen aan het veiligstellen van de natuur en het verbeteren van het milieu in Caribisch Nederland. Of het bedrag dat in het vooruitzicht wordt gesteld voldoende is laat zich lastig bepalen. Wat in elk geval vaststaat is dat onze eigen begroting weinig ruimte biedt voor extra investeringen.

Draagvlak

Meewegend dat reeds voor de coronacrisis vier op de tien huis-

houdens een inkomen hadden onder het bestaansminimum hebben veel Bonairianen voorlopig andere zorgen aan hun hoofd dan de natuur. Dat beperkt begrijpelijkerwijs het draagvlak in de samenleving om een relatief substantieel deel van onze toch al krappe eilandelijke begroting aan te wenden voor natuur en milieu, hoezeer het belang daarvan door ons allemaal wordt onderschreven.

Een andere omstandigheid is de groei van de bevolking. Die is vooral door immigratie in tien jaar tijd van dertienduizend naar circa 21.000 toegenomen. Een verdere groei, zoals het CBS voorspelt, betekent meer huizen, meer infrastructuur, meer energieverbruik, meer afval... Dat onderstreept de noodzaak van een duurzaam vestigingsbeleid, mede in het belang van de authenticiteit van ons eiland.

Toerisme

En dan het toerisme: wij staan voor een verantwoorde groei en willen parallel daaraan het accent verleggen naar kwaliteits-toerisme, naar bezoekers die komen voor de kenmerken van Bonaire: natuur, cultuur en rust. Dat gaat niet van de ene op de andere dag. De inkomsten van het huidige type cruisetourisme en de bijdrage daarvan aan de werkgelegenheid kunnen we niet in één keer afschrijven. We proberen door prijsbeleid (verhoging van de tax voor cruise-passagiers) en productverbetering een selectievere doelgroep aan te trekken die qua omvang en interesses past bij Bonaire.

Realisme

Een ander gegeven is de beperkte uitvoeringskracht van het eilandelijke overheidsapparaat. We hebben als uitvloeisel van

het Bestuursakkoord dat wij in 2018 met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben gesloten een traject ingezet om het uitvoerend vermogen te verhogen. Vooralsnog is de afdeling die zich bezighoudt met natuur en milieu echter onvoldoende toegerust om een significante bijdrage te leveren aan het realiseren van de ambities in het Natuur- en milieubeleidsplan.

Realisme is geboden. Wij hebben het kabinet daarom voorgesteld, zodra de situatie rond de coronapandemie dat toelaat, een kwartiermaker beschikbaar te stellen die in kaart kan brengen wat de consequenties van de voorgestelde maatregelen voor het OLB zijn in menskracht, expertise en financiën. Hiervoor kan het aan de Eilandsraad ter vaststelling voorgelegde eilandelijke Natuurplan Bonaire 2020-2024 als basis dienen.

Samen

Behoud en herstel van de natuur en verbetering van het milieu zijn bepalend voor welvaart en welzijn van onze bevolking. Op dit moment zijn aandacht en energie van ons allemaal gericht op de volksgezondheid en het verlichten van de sociaal-maatschappelijke en economische impact van de coronacrisis. Dat neemt niet weg dat wij als Bestuurscollege van Bonaire bereid zijn alles te doen wat in ons vermogen ligt om samen met de betrokken ministeries een van de bijzonderste ecosystemen van ons land te redden.

*Het Bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire
Gezaghebber Edison Rijna en
gedeputeerden James Kroon,
Nina den Heyer en Elvis Tjin
Asjoe*

www.bonairegov.nl